

Nybörjarstudenter inom Nätuniversitetet

Lisa Almqvist

Umeå Centre for Evaluation Research
April 2006

Förord

Centrum för Utvärderingsforskning, UCER, vid Umeå universitet utvärderar på uppdrag av Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (tidigare Myndigheten för Sveriges nätuniversitet) studentnyttan av Nätuniversitetet och IT-stödd distansutbildning. Uppdraget sträcker sig över tre år och studentnyttan kommer under dessa tre år att undersökas på olika sätt. Rapporter som har producerats inom utvärderingsprojektet finns publicerade på www.ucer.umu.se och www.netuniversity.se.

I den här rapporten som bygger på intervjuer med nybörjarstudenter på IT-stödda distansutbildningar inom Nätuniversitetet och deras kursansvariga, redovisas nybörjarnas upplevelser och erfarenheter av mötet med högskolan/universitetet. Studien har genomförts under hösten 2005 och våren 2006.

Lisa Almquist
Umeå, april 2006

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	5
METOD	6
Urval & genomförande.....	6
Deltagare.....	6
Analys.....	7
ATT BÖRJA EN HÖGRE UTBILDNING	8
Att studera på högskola/universitet.....	8
Motiv till att börja studera.....	9
IT-STÖDD DISTANSUTBILDNING	10
Studieformens betydelse.....	10
Synen på IT-stödd distansutbildning.....	11
Studiestrategi.....	15
Fysiska sammankomster.....	17
Kurskamrater.....	19
Lärare.....	20
Utbildningsstöd.....	21
Värdet för nybörjarstudenten.....	22
KURSANSVARIGAS ERFARENHET	23
Kursupplägg.....	23
Kännedom om nybörjarstudenter.....	24
Anpassning till studenternas behov.....	24
Fördelar och nackdelar för nybörjarstudenten.....	25
SAMMANFATTANDE ANALYS	27
REFERENSER	33
<i>Bilaga 1. Intervjudeltagare – studenter & kursansvariga</i>	34
<i>Bilaga 2. Beskrivning av kurserna</i>	35
<i>Bilaga 3. Intervjufrågor till studenter</i>	37
<i>Bilaga 4. Intervjufrågor till kursansvariga</i>	39

SAMMANFATTNING

I denna rapport redovisas hur tio nybörjarstudenter som påbörjat en IT-stödd distansutbildning hösten 2005 och deras kursansvariga lärare ser på denna studieform som ingång till högre utbildning.

Både nybörjarstudenterna och deras kursansvariga tyckte att IT-stödd distansutbildning är en väl fungerande ingång till högre utbildning. Nybörjarstudenterna var mycket positiva till både utbildningsformen och hur kursen fungerat för dem. De kursansvariga upplevde däremot att utbildningsformen kan innebära problem för vissa nybörjarstudenter samt att den inte passar för alla studenter, alla ämnen eller på alla nivåer. Att studenterna var så positiva till studierna kan till viss del förklaras av att de inte hade något att jämföra med eftersom det här var deras första kurs inom högskola/universitet. Flera av dem hade ganska låga förväntningar på kursen och utbildningsformen vilket innebar att studenterna överraskats positivt då allt fungerat över förväntan. Deras svar visar även att de på många sätt är positiva till utbildningen eftersom de klarat av inlämningsuppgifter och examinationer. Studenterna var mycket inspirerade att fullfölja kursen och av att ”ta poängen”. Flera såg det som ett personligt misslyckande om de inte avslutade kursen fullt ut och ansåg i stor utsträckning att eventuella problem och svårigheter som kunde uppstå berodde på dem själva.

Flera studenter hade ett tydligt motiv till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet: att de inte kunde flytta, att de inte kunde studera på dagtid, att de såg studieformen som en bra ingång för att testa om de klarade av en högre utbildning (det kändes tryggare och enklare att bo kvar hemma under sin första kurs).

De problem nybörjarstudenterna i första hand upplevde var osäkerhet och bristande studieteknik i början av kursen. Även de kursansvariga ansåg att otillräcklig studieteknik var ett problem för nybörjarstudenter.

Studenternas åsikt om kursens krav handlade mer om vad studenterna själva hade för förutsättningar än på kursens upplägg. De som studerade på heltid ansåg i högre utsträckning att kraven var låga medan de som hade mycket att hinna med vid sidan av studierna i högre utsträckning tyckte att kraven var höga.

Det har medfört stor osäkerhet för studenterna om kontakten med lärarna inte fungerat. Allra viktigast för studenterna var att få snabb och utförlig feedback. De studenter som läst kurser där lärarna varit tillgängliga och snabba med feedback var mycket nöjda med kursen som helhet. Hur mycket kontakt studenterna haft med sina kurskamrater har främst styrts av om studenterna delats in i mindre arbetsgrupper samt om de genomfört grupparbeten och obligatoriska gruppdiskussioner.

Studenternas syn på högre utbildning förändrades under kursens gång. Största förändringen var att studenterna allteftersom blev tryggare med studierna när de insåg vad som krävdes samt att de bevisligen klarade studier på universitets- och högskolenivå. Det största personliga värdet för studenterna av kursen var att de fick erfarenhet av högre studier och ökat självförtroende då de insåg att de klarar av en högre utbildning.

INLEDNING

En av målsättningarna med Nätuniversitetet är att locka nya studerandegrupper till högre utbildning. Det gäller grupper som aldrig skulle börja studera om det inte var för det kursutbud som erbjuds inom Nätuniversitetet. Det är därför intressant att undersöka hur nybörjarstudenter upplever mötet med universitet/högskola, och hur de klarar sina studier, när det sker via en IT-stödd distansutbildning. Höstterminen 2004 började cirka 4000 studenter utan tidigare högskoleerfarenhet att studera inom Nätuniversitetet vilket motsvarar tretton procent av alla som studerade inom Nätuniversitetet (Högskoleverket, 2005).

Föreliggande rapport baseras på intervjuer med tio nybörjarstudenter som börjat sin högre utbildning med en IT-stödd distansutbildning inom Nätuniversitetet. Dessutom har studenternas kursansvariga lärare intervjuats för att få en fördjupad bild av förutsättningarna på respektive utbildning samt av hur väl de anser att studieformen fungerar för nybörjarstudenter.

Med utgångspunkt i tidigare studier (Mårald & Westerberg 2004; 2006) har ett antal intervjufrågor utvecklats som ställts till nybörjarstudenterna vid tre olika tillfällen under utbildningen.

Syftet med studien är att få en djupare förståelse för hur nybörjarstudenter upplever mötet med högre utbildning när det sker genom en IT-stödd distansutbildning.

Begrepp

Nybörjarstudent används för en student utan tidigare erfarenhet av högskole- eller universitetsutbildning.

I rapporten används begreppen *reguljär utbildning*, samt *IT-stödd distansutbildning*. Reguljär utbildning används för den utbildning som bedrivs på campus. IT-stödd distansutbildning syftar på den distansutbildning som ges inom ramen för Nätuniversitetet, det vill säga kurser och utbildningar som registrerats i Myndigheten för Sveriges Nätuniversitets juridiska databas.

Undervisningsplattform används som samlingsbegrepp för de olika kursplattformar (LMS) som används, exempelvis Ping Pong, Luvit, Blackboard, Classfronter med flera.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en beskrivning av metoden. I resultatdelen som följer därefter redovisas först intervjuerna med studenterna och därefter intervjun med de kursansvariga. Slutligen görs en sammanfattande analys.

METOD

Intervjuer har använts för att fånga nybörjarstudenternas upplevelser av IT-stödd distansutbildning, samt deras kursansvarigas syn på hur väl studieformen passar nybörjarstudenter. Intervjuerna genomfördes via telefon eftersom målgruppen var geografiskt mycket spridd.

Urval & genomförande

Första urvalskriteriet för vilka studenter som skulle ingå i studien var att de var nybörjarstudenter och läste en kurs som registrerats i Myndigheten för Sveriges nätuniversitets juridiska databas¹. Därefter grundades urvalet på att kursen skulle ha startat i september 2005 samt att den skulle pågå under hela hösten 2005.

Ett 40-tal kurser som överensstämde med ovanstående kriterier valdes ut och de kursansvariga kontaktades. De kursansvariga vidarebefordrade en förfrågan om att medverka i intervjustudien till alla registrerade studenter på kurserna. Förfrågan vände sig enbart till nybörjarstudenter och deltagandet var helt frivilligt². För att underlätta rekryteringen erbjöds studenterna biobiljetter som ersättning för sin medverkan.

För att kunna göra jämförelser mellan kurser och mellan individer, intervjuades två studenter från samma kurs så långt det var möjligt. Det var emellertid inte möjligt fullt ut vilket medför att en student har intervjuats på en kurs och tre studenter har intervjuats på en kurs.

En 10-15 minuter lång telefonintervju genomfördes med studenterna vid tre olika tillfällen. Den första intervjun gjordes i september då studenterna endast gått några veckor på kursen. Den andra intervjun gjordes i början av november då åtta studenter fullföljt cirka halva kursen och två studenter fullföljt en fjärdedel av kursen. Alla studenterna var vid den andra intervjun kvar på kursen, en student hade emellertid precis bytt från helfart till halvfart och avsåg att slutföra kursen på halvfart. Den sista intervjun gjordes i januari. Då hade sju studenter avslutat eller höll på att avsluta kursen. De tre studenter som läste på halvfart hade genomfört cirka halva kursen, och alla tre hade för avsikt att slutföra kursen och ”ta poängen”.

För att få en kompletterande bild av kursupplägget och kursens anpassning till nybörjarstudenter genomfördes även telefonintervjuer med studenternas kursansvariga lärare. Sammanlagt genomfördes intervjuer med tio studenter och fem kursansvariga från fem olika kurser vid tre olika lärosäten.

Deltagare

Alla studenterna i intervjustudien läste en 20 poängs A-kurs. Sju studenter läste på helfart, två studenter läste på halvfart och en student började läsa på helfart men

¹ Myndigheten för Sveriges nätuniversitet, databas 050908

² Att deltagandet är frivilligt kan påverka resultaten eftersom de studenter som visat sitt intresse med stor sannolikhet är positivt inställda till studieformen.

bytte efter halva terminen och läste därefter kursen på halvfart. I bilaga 1 beskrivs intervjudeltagarna utförligt och i bilaga 2 beskrivs kurserna³ utförligt.

Av de 10 studenter som deltog i studien var sju kvinnor, se tabell 1. Flertalet var under 30 år och levde tillsammans med annan vuxen utan barn. Studenternas huvudsakliga sysselsättning innan kursstart varierade, hälften arbetade, en var arbetsökande och fyra studerade. Fem studenter hade ingen sysselsättning vid sidan av studierna och fem studenter arbetade vid sidan av studierna men endast en av dem på heltid. Fyra studenter hade tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning via komvux.

Tabell 1. Deltagande studenter i studien (n=10)

Kön	Kvinnor	Män		
	7	3		
Ålder	20-25 år	26-30 år	30-35 år	36- år
	5	3	1	1
Civilstånd	Sambo/gift utan barn	Sambo/gift med barn	Ensamstående med barn	Ensamstående
	6	2	1	1
Huvudsaklig sysselsättning innan kursstart	Förvärvsarbete	Arbetsökande	Studerande	
	5	1	4	
Sysselsättning vid sidan av studierna	Inget	Heltidsarbete	Arbetar extra ibland	
	5	1	4	
Tidigare erfarenhet av IT-stödd komvuxutbildning	Ja	Nej		
	4	6		

Analys

Hela intervjumaterialet transkriberades för vidare analys. En tematisk innehållsanalys har använts. Det innebär att ämnen/teman som kommer igen i flera intervjuer redovisas och analyseras. Skillnader och likheter mellan olika personer och kurser har analyserats utifrån dessa teman.

Det är viktigt att betona att syftet med studien inte är att dra generella, statistiskt underbyggda slutsatser om hela grupper/populationer utan att få en kompletterande och fördjupad bild av nybörjarstudentens villkor på och upplevelser av en IT-stödd distansutbildning.

Resultatredovisningen är strukturerad utifrån de olika teman som intervjufrågorna berörde. Åtskilliga av de upplevelser och åsikter som kom fram var gemensamma för alla studenter även om många aspekter också skiljer sig åt, inga stora skillnader har framträtt beroende på studenternas ålder. Samtliga studenters svar har därför redovisats gemensamt.

³ Alla kurserna återfinns inom ämnesområdena samhällsvetenskap/juridik och humaniora/teologi, vilket bör beaktas eftersom kurserna därmed har ett relativt liknande upplägg så till vida att de till stor del bygger på litteraturstudier och till liten del på laborativa inslag.

ATT BÖRJA EN HÖGRE UTBILDNING

Att studera på högskola/universitet

Alla studenterna hade en föreställning om att högskole- och universitetsstudier skulle innebära högre krav både vad gäller tempo och innehåll, än vad de tidigare varit med om. För två av studenterna var detta en förhoppning eftersom de tyckte att deras tidigare studier på gymnasiet och/eller komvux varit på för låg nivå. Studenterna hade även en föreställning om att det skulle vara opersonligt och krävas mycket självdisciplin att studera på högskola och universitet.

”Jag hade nog föreställningen om att det var mycket plugga, mycket mer självstudier och eget ansvar än vad jag har erfarenhet av sen tidigare och en annan form av studieteknik.”

(student 8, kurs D)

Tre studenter antydde att de hade en bild av att miljön, organisationen och språkbruket skulle vara på ett visst sätt.

”... det man tror om universitet och högskola är att allt ska vara så akademiskt hela tiden.” *(student 7, kurs C)*

Ändrad inställning under utbildningens gång

Sju av studenterna ändrade sin syn på att läsa vid högskola/universitet under kursens gång. Två studenter insåg att det var svårare och krävdes mer än de hade förväntat sig, trots att de förväntat sig ett högt studietempo och höga krav.

”Jo, lite grann, det är mycket mer krävande än jag trodde ... det tar lite mer tid än vad jag förväntat mig. Det beror lite på både mängden och innehållet, det är väldigt mycket att läsa, det är väldigt mycket böcker och väldigt tunga böcker också.” *(student 4, kurs B)*

Fem av studenterna ändrade inställning i och med att de fick insikt i och erfarenhet av högre studier och en trygghet i att de klarade av studierna vilket de inte såg som någon självklarhet innan de påbörjade sina studier. De insåg att det inte krävdes så mycket som de förväntat sig och deras bild av högre utbildning avdramatiserades.

”Den största skillnaden är väl att jag trodde det skulle vara betydligt svårare. Att jag kanske inte skulle orka med det och att det skulle vara så avancerat men det tycker jag inte längre utan det är ju som en vanlig kurs, jag hade inte trott att det skulle vara så enkelt som det blev.” *(student 3, kurs B)*

”Det har blivit lite mindre dramatiskt. Eftersom det här var första gången jag studerar på universitetet så hade jag ju ganska stor respekt för att plugga på universitet och högskola och nu så har jag kanske sett då, att det är klart man ska ha det, men jag är lite mer säker på min egen kapacitet och att det gick bra och så där.” *(student 6, kurs C)*

Endast tre studenter ansåg att de inte förändrat sin syn på högre utbildning under kursens gång. Alla de tre hade en föreställning om att studier vid högskola/universitet skulle innebära mycket arbete och ligga på en högre nivå än det varit med om tidigare.

Gemensamt för alla studenterna var att de vid den sista intervjun uttryckte en positiv inställning till att studera och många var positivt överraskade av hur bra allt fungerat. Ingen uttryckte något negativt eller att de upplevt studierna som en besvikelse.

Motiv till att börja studera

Det främsta motivet till att börja studera var för sex av studenterna intresset för ämnet. Om ämnet var vad studenterna förväntat planerade flera för fortsatta studier som skulle leda till en examen i det ämnet eller något närliggande ämne.

Tre av studenterna började studera främst för att på sikt kunna förändra sin situation genom att byta arbetsbana, höja sin kompetens eller ta ut en examen. En av studenterna studerade för att få ett avbrott i yrkeslivet.

”För att jag hade ett halvtråkigt arbete och istället för att säga upp mig ville jag ta ett avbrott och studera, för att få ett år och fundera, få lite perspektiv och kanske komma på att det inte var så dumt det där jobbet jag hade i alla fall.” (*student 6, kurs C*)

IT-STÖDD DISTANSUTBILDNING

Studieformens betydelse

Tre av studenterna valde en IT-stödd distansutbildning eftersom de såg det som att de skulle prova på att studera. De var inte redo att flytta för en enstaka kurs men skulle kunna tänka sig att flytta för att läsa ett helt program.

”Ja, för att slippa flytta och för att jag inte är helt hundra på om det verkligen är *X-ämne* jag vill hålla på med och då är det bättre att jag går det här året och ser om det är något jag vill fortsätta med och eventuellt flytta senare.” (*student 4, kurs B*)

Fyra studenter hade inte möjlighet att flytta på grund av familj och arbete så för dem var distansstudier ett krav av den anledningen. För en av studenterna var studieformen ett krav eftersom hon bodde utomlands, hon valde därmed en kurs utan obligatoriska träffar vilket var viktigare än att hon fick läsa exakt det ämne hon ville.

”Främsta motivet är att jag hittade kursen på Nätuniversitetet. Eftersom jag är i utlandet och ville läsa en distanskurs, en kurs som inte hade några obligatoriska möten. Jag är intresserad av *X-ämne* och tänkte att det här kunde vara intressant. Främst var det nog för att den inte hade några obligatoriska möten.” (*student 2, kurs A*)

Två av studenterna valde en IT-stödd distansutbildning för att de ansåg att det var en effektivare och friare studieform. De menade att föreläsningar och träffar oftast är slöseri med tid.

”Dels att jag slipper flytta på mig just nu, fast jag är ändå ganska mobil om det skulle dyka upp någonting i framtiden, jag läser mig inte. Sen, nu jämför jag bara med Komvux studierna, men då var det bästa att läsa på distans för annars satt man bara i en klass utan att det hände någonting, det var bara en massa dötid kändes det som. Här kan man göra något vettigt av tiden.” (*student 1, kurs A*)

Två av studenterna uppgav att de lika gärna skulle ha kunnat läsa en reguljär kurs om det ämne de var intresserade av funnits på den ort där de bor. De prioriterade ämnet framför studieformen.

”Ja, för att om kursen skulle ha funnits här så skulle jag ha tagit den på plats. ... att jag tog kursen på distans var egentligen ett andrahandsval.” (*student 5, kurs B*)

Fortsatta studier

Trots önskemål om vissa förändringar så var flertalet av studenterna mer än nöjda med studieformen och sju av dem kommer att fortsätta studera inom Nätuniversitetet. Fem studenter hade bestämt att de skulle fortsätta med en B-kurs eller ett program redan innan de påbörjade sin första kurs men andra bestämde sig för att fortsätta under kursens gång. Två av studenterna tyckte det var tråkigt att deras ämnen inte ges som IT-stödd distansutbildning på C- och D-nivå. En av studenterna tänker

inte flytta på grund av ämnet utan kommer istället att byta ämne om inte de högre kurserna inom hennes nuvarande ämne anordnas på distans.

En av studenterna kommer inte att fortsätta läsa en IT-stödd distansutbildning utan ska påbörja en reguljär utbildning men det var också bestämt redan innan hon började sin distansutbildning. Två av studenterna stod i valet och kvalet över huruvida de ska fortsätta studera eller inte. Orsaken för en av studenterna var att han, för att kunna försörja sig och sin familj, måste återgå till det arbete han tagit tjänstledigt ifrån. Det han däremot funderade över var att eventuellt läsa en IT-stödd distansutbildning parallellt med arbetet.

”Det beror på hur ont det gör, som det är nu så har jag tagit tjänstledigt och det tänker jag inte fortsätta med om inte någonting väldigt speciellt händer. Så det jag skulle kunna tänka mig att göra möjligtvis det är att försöka klara av en till 20-poängs kurs på halvfart samtidigt som jag jobbar. Och det är ju inte helt ovanligt att människor gör så vad jag har förstått. Det är det jag går och lurar på men sen gäller det bara att fundera på vilken kurs som vore roligast att läsa.” (*student 6, kurs C*)

För den andra studenten handlade osäkerheten om ekonomi i kombination med svårigheten att med stöd av studiemedelssystemet kunna få en examen då hon på grund av dyslexi inte klarar av att studera på helfart.

Synen på IT-stödd distansutbildning

Förväntan på studieformen och kursen

Fyra av studenterna hade tidigare erfarenhet av att studera på distans med IT-stöd efter att ha läst på det sättet på komvux eller gymnasiet. För dem var studieformen inget nytt men de hade en bild av hur det kunde fungera och en förhoppning om att det skulle fungera ännu bättre på högskola/universitet. Flera av dem sa även att de var glada för att de hade viss erfarenhet sedan tidigare eftersom de förmodade att det skulle ha varit betydligt svårare att anpassa sig annars.

”... jag har läst ganska mycket på distans via komvux ... det tycker jag är det optimala sättet för mig. Så länge man för en dialog hela tiden så att man vet vad som ska göras till när så fungerar det jättebra.” (*student 1, kurs A*)

Studenterna förväntade sig att studieformen skulle vara opersonlig och kräva mycket eget ansvar. Samtidigt var det flera som krävde den fria studieformen och förväntade sig främst att studieformen skulle fungera för dem trots deras åtaganden vid sidan av studierna. En av studenterna förväntade sig endast att distansutbildningen skulle motsvara en reguljär utbildning, och tyckte samtidigt det var spännande att prova på studieformen.

Förväntningarna på kursen var för fem av studenterna att få en introduktion till ämnet. De förväntade sig att kursen skulle ge en uppfattning om ämnet var det rätta för dem samt om hur det var att studera. Förväntningarna handlade också mycket om att klara av kursen.

”Jag förväntar mig att jag klarar den, sen är det som ett litet experiment att läsa på det här sättet faktiskt. Jag hoppas att det ska fungera när man skriver prov och skickar in och att tekniken också fungerar.” (*student 2, kurs A*)

IT-stödd distansutbildning för nybörjare

Studenterna såg inget hinder i att som nybörjare läsa en IT-stödd distansutbildning som sin första kurs inom högre utbildning. Endast en av studenterna sa att hon skulle ha föredragit att börja på en reguljär utbildning under förutsättning att hon slapp flytta. Vill eller kan man inte flytta tyckte även hon att IT-stödd distansutbildning är ett väl fungerande alternativ. Fyra av studenterna såg det snarare som en fördel att kunna börja sina studier på nätet eftersom de får erfarenhet och kan prova på både ämnet och högre studier utan att drastiskt behöva förändra sin situation. Att bo kvar hemma, inte behöva säga upp sig från arbetet och kunna behålla sin umgängeskrets var för dem ett stort plus.

”Ja, det tycker jag om man inte är helt säker på vad man egentligen vill plugga så slipper man plocka ihop allt sitt och sticka iväg och börja om på nytt i någon annan stad bara för att man ska plugga någonting som man kanske inte är helt säker på. Jag tycker att IT-stött varit jättebra på det viset. Att jag kan få vara kvar där jag har nära och kära och där jag arbetar osv. Det tråkiga är att de inte har distans så långt upp i kurserna.” (*student 4, kurs B*)

En av studenterna som ansåg att han inte hade något annat val än att studera på distans på grund av hus och familj tyckte att erfarenheten av IT-stödd distansutbildning möjligtvis i ett senare skede skulle kunna få honom att prova på en reguljär utbildning men att han aldrig skulle ha börjat med det.

”Absolut, om man ser till människor i min situation som är ensamstående med två barn, har eget hus och är tämligen rotad är det inget alternativ att flytta för att gå en campuskurs. Utan det här är nästan enda alternativet, det är snarare så att nu när jag läst den här kursen har jag en annan förståelse och då kanske om några år när ungarna blir äldre att man skulle kunna tänka sig att gå en campuskurs. Så att jag tycker en IT-stödd kurs först passar mig alldeles utmärkt.” (*student 6, kurs C*)

Två av studenterna sa att det kan rekommendera studieformen till personer som inser att det krävs mycket tid och disciplin, och att man inte kan fortsätta på samma sätt som innan, exempelvis att både arbeta heltid, ta hand om familj och dessutom studera på helfart.

Undervisning och kursens upplägg

Studenterna hade delade åsikter om hur undervisningen på kurserna fungerat även om de generellt sett var nöjda. Det som återspeglades när studenterna berättade var att kursupplägget verkade ganska statiskt och undervisningen enformig. Fyra av studenterna påpekade att det var enformigt och fantasilöst medan andra tyckte att upplägget var bra.

”Enformigt upplägg – det skulle nog vara skönt om det var lite uppblandat för som det är nu känns det som att man sitter helt klistrad framför datorn när man ska svara på frågorna och sedan är det tentan som ska skrivas så det hade väl varit skönt om det inte var så mycket framför datorn utan lite föreläsning – ja lite omväxling helt enkelt.”

(student 3, kurs B)

En student tyckte att man borde nyttja tekniken bättre, vilket också innebär att variera undervisningsformerna. Två studenter, på olika kurser, önskade sig mer diskussioner och obligatoriska seminarier på Internet. En av studenterna tyckte att undervisningen innebar mycket eget ansvar och till stor del krävde att man tog egna initiativ.

”Det hänger väldigt mycket på en själv, att din dator fungerar, att du tar dig in i klassrummet och kollar vilka uppgifter du har, att du skriver och frågar om du inte förstår.”

(student 5, kurs B)

Kurskrav

Hur studenterna såg på kurskraven handlade mer om vad de själva hade för förutsättningar än om kursens upplägg eftersom studenter på samma kurs hade helt olika uppfattning om kursens krav. De studenter som studerade på heltid ansåg i högre utsträckning att kraven var låga eller lagom medan de som hade mycket att hinna med vid sidan av studierna i högre utsträckning tyckte att kraven var höga.

Alla tio studenterna tyckte att de examinerande uppgifterna var bra och med relevant innehåll.

”Jag har haft två tentor och just fått en tredje. Tycker att det är väldigt bra, väldigt bra frågor som är relevanta till det vi precis läst. Ibland känns det som att man svarar på samma sak igen fast ändå gör man inte det så då måste man liksom hitta svaren och komma på vad han egentligen menar med frågan. Men jag tycker de är väldigt bra”

(student 4, kurs B)

Undervisningsplattform

Alla studenterna tyckte att undervisningsplattformen fungerat bra även om tre studenter ansåg att den kunde nyttjas betydligt bättre. De tyckte bland annat att det fanns onödigt många funktioner som enbart gjorde sidan rörig. Intressant är att alla sju kvinnor i den här studien tyckte att kurswebben fungerat bra men alla tre män ansåg att den kunnat göras bättre på ett eller annat sätt, detta trots att de haft olika undervisningsplattform.

”Ja, det enda jag kan säga är väl att *undervisningsplattformen* kanske är aningens lite rörig innan man fattar hur det funkar och jag tror att det vore bra om man kunde dölja menyer som inte används för just den här speciella kursen. ... En annan reflektion är att det är en faslig massa fönster som ska öppnas. När jag loggar in så är det tre olika fönster som ska öppnas innan jag kommer åt det godis jag vill ha.” (student 6, kurs C)

Ändrad inställning under utbildningens gång

Tre studenter ändrade syn på studieformen under utbildningens gång. En av studenterna genom att han blev tryggare i hur allting fungerade och i och med det även blev tryggare med studieformen. En student genom att det inte fungerade lika bra och enkelt som hon väntat och en av studenterna ändrade syn på studieformen då hon insåg att lärosätet/kursansvariga inte lade ner samma energi på IT-stödd distansutbildning som hon ansåg att de gjorde på den reguljära utbildningen.

”... jag trodde väl kanske att en distansstudent skulle vara likvärdig med en campusstudent vilket den inte är. Den är säkert det på pappret men kanske inte i lärarnas åsikt.”

(student 9, kurs D)

Sju studenter ändrade syn på kursen under terminens gång, de andra ansåg att kursen var vad de förväntat sig utifrån kursplanen och den information de fått innan kursstart. Fyra av studenterna tyckte att kursen var enklare än de väntat sig. Det innebar inte att det tyckte kraven var för låga utan att de hade målat upp en egen bild av att det skulle vara högt tempo på universitet och högskola.

”Ja hittills har det varit lättare än jag väntat. Jag tycker nästan det var jobbigare att läsa upp betyg på NTI-skolan⁴ än det varit att läsa den här universitetskursen. Men jag antar att det är för att det är mycket mer eget arbete, det är mycket mer man måste läsa men jag tycker inte att det är speciellt svårt.” *(student 2, kurs A)*

Tre av studenterna tyckte tvärtom att kursen var svårare än de väntat. Det de främst reagerat på var mängden litteratur eller antal sidor de tvingats skriva, inte svårighetsgraden på innehållet.

”Det är nog lite högre, jag trodde inte att det skulle vara så stora tentor som det är. Förra tentan då var det nog 15 A4 på datorn som vi skulle skriva. Så kraven är nog lite högre än jag väntat men det handlar mest om mängden.” *(student 8, kurs D)*

Studenterna var överlag positiva till både studieformen och kursen vid alla tre intervjuerna. I slutet av kursen var de om möjligt ännu positivare till studieformen. Tre studenter sa sig visserligen sakna den personliga kontakten med kurskamrater och lärare och att de kanske inte skulle vilja läsa ett helt program på distans med IT-stöd men för en kurs eller kortare period var de nöjda.

”Kanon. Det jag saknar är en egen bredbandsuppkoppling, bortsett från det så passar det mig alldeles utmärkt. Det jag möjligtvis saknar lite grann är ju det här vardagliga att man kan stöta och blöta saker över en kopp kaffe med kurskamrater eller lärare men å andra sidan så har jag kompisar här hemma som jag kan ta upp de här sakerna med.”

(student 6, kurs C)

⁴ NTI-skolan bedriver bland annat lärarledd distansundervisning på gymnasienivå, mer information finns på: <http://www.nti.se/>

Studiestrategi

I början av kursen hade sex av studenterna en tydlig plan för när och hur mycket de skulle studera varje dag, alternativt hur mycket de skulle hinna med varje vecka. De lade upp studierna som en arbetsvecka genom att läsa mellan fem och åtta timmar per dag och sedan försöka vara lediga på helgerna.

”Jag försöker läsa lite varje dag eftersom det är mycket engelska böcker och det tar ju tid jag försöker göra lite på övningarna varje dag också och så har jag inte gjort förut men sen jag började på universitetet har jag gjort så.” (*student 2, kurs A*)

”Ja, det har jag, nackdelen med distans är ju att man har allting hemma så att man kan läsa i princip 24 timmar om dygnet. Jag läser mellan 7 och 18 och sen försöker jag att inte läsa på kvällen så att man har lite fritt. ... Ibland är det svårt att hålla sig till planen – när det är tentor exempelvis blir det lätt att jag sitter sent på kvällarna.” (*student 9, kurs D*)

Fyra av studenterna sa att de till viss del planerade sin tid men att de ofta studerade när de fick tillfälle. Anledningen till att de läste när de fick tillfälle var dels att de arbetade vid sidan om och dels att de hade familj. Studierna fick därmed den tid som blev över. En student uppgav att hon inte planerade eftersom hon tyckte att det fungerade ändå, men medgav samtidigt att det lätt blev mycket att göra i sista minuten.

”Näe, jag har ingen studiestrategi, det blir lite titt som tätt. Jag bestämmer inte att jag ska läsa en viss tid varje dag utan läser när jag har tid och lust och det är lite farligt för då kan det bli lite i sista minuten men jag försöker att planera att jag måste vara klar i tid.” (*student 7, kurs C*)

Att kombinera studierna med övriga livet

Studenterna tyckte att det fungerade att kombinera studierna med övriga livet. För fyra av studenterna var det inget problem eftersom de studerade på heltid och varken hade arbete eller familj.

”Det går väl rätt så bra för jag har ju bara pojkvän, så för mig går det alldeles utmärkt men jag trodde väl att man skulle få lite mer tid över än vad man får. Att man skulle kunna ha lite mer socialt liv för som det är nu känns det ungefär som om man jobbade heltid så det är väl lite synd. ... man får även sitta på helgerna och sådär och det är inte så himla kul. ... det som är bra nu är ju att man kan sitta långt in på natten om man vill, man får liksom bara portionera ut det lite annorlunda än tidigare för att hinna med det sociala också.” (*student 3, kurs B*)

Även de studenter som hade arbete och familj tyckte som regel att det fungerade bra. Två kunde studera på arbetstid och en när barnen somnat eller var i förskolan. De flesta hade en lösning som de tyckte fungerade. Däremot sa flera av studenterna att studierna tog mer tid i anspråk än de väntat sig och att det var krävande med heltidsstudier, speciellt om man försökte kombinera det med arbete. Fyra av studenterna sa

att de fått prioritera bort en del annan fritidssysselsättning för att kunna studera men att det varit ett medvetet val. Tre studenter nämnde det positiva i att kunna välja själv när på dygnet de ska studera och att det var därför det fungerade att kombinera studierna med annat.

”... jag pluggar ju då när ungarna är på dagis och ibland så fastnar jag nere i centrum på vägen hem men då pluggar jag lite längre. Man kan ju diffa, det är ju trevligt med distans men man måste ha egen disciplin.” (*student 5, kurs B*)

En student erkände hur frustrerande det kändes att andra studenter verkade klara av studierna vid sidan av både heltidsarbete och familj när hon haft fullt upp med att enbart klara av studierna.

Egen insats

Studenter tyckte att de gjort så gott de kunnat under kursens gång. De studenter som läste på helfart uppskattade att de lagt ner mellan 30-50 timmar i veckan och de som läste på halvfart mellan 15-20 timmar i veckan på sina studier. Utöver det var det tre studenter som sa att de ständigt gick och funderade på studierna och att problemet snarare var att ta sig ledigt ibland än att studera tillräckligt mycket. Tre studenter medgav att motivationen naturligtvis gått upp och ner under terminen men alla ansåg att det lagt ner den tid och energi som borde behövas, om inte mer.

”Jag tycker att jag sitter 24 timmar om dygnet nästan. Man sitter nästan hela tiden, även när jag är på jobbet så har jag någon bok med mig där också och sitter på lunchrasten eller om jag jobbar nattsift så är det ganska lugnt och jag sitter och pluggar då också, så jag tycker att jag har böckerna med mig överallt. Jag lägger definitivt ner mer än heltid jag sitter nog 45-50 timmar i veckan, minst.” (*student 4, kurs B*)

En student medgav att han skulle ha kunnat engagera sig mer i diskussionsforumen men att anledningen till att han inte gjort det delvis berodde på osäkerhet, han tyckte inte att det kändes helt avslappnat att skriva i forumen, eftersom han inte kände kurskamraterna.

”Jag tycker nog att jag är ganska engagerad fast det är lite rollsökande och trevande det här hur mycket man aktiverar sig i olika forum. Och när man träffas så sällan som vi gör i de här kurserna då så vill man kanske inte utmärka sig genom att skriva en massa i ett forum heller och det där är ju lite tveeggat eftersom det är ju det man borde göra så skulle man säkert få ut mycket mer av diskussionerna på ett annat sätt. Men jag läser diskussionerna och läser den litteratur som ska göras så jag tycker nog att jag är ganska engagerad trots allt även fast det kanske inte syns för de andra kursdeltagarna.” (*student 6, kurs C*)

Förändrad studiestrategi under utbildningens gång

Sex studenter förändrade sin studiestrategi under de två första månaderna på kursen. Två studenter läste mer och två studenter läste mindre, bland annat på grund av att

de lärde sig att söla i litteraturen och insåg att de vare sig kunde eller behövde läsa allt ordagrant. Två studenter förändrade sin studiestrategi så till vida att de blev bättre på att planera, exempelvis genom att beställa litteratur och planera in extra tid för studier inför examen.

”Ja, i början läste jag lite varje dag och det tyckte jag var viktigt då när jag inte riktigt visste hur man skulle plugga och hur mycket man skulle läsa. Sen har jag ungefär kört på samma sak, men jag har lärt mig lite mer vad som krävs och inte – läste exempelvis inte ut hela sista boken vi skulle läsa för jag tyckte att jag läst en liknande bok tidigare som täckte det jag behövde veta ändå.” (*student 2, kurs A*)

”Ja framförallt planerar jag betydligt bättre. Jag ser att det krävs att jag har läst allting inför tentorna men framför allt så ligger jag planeringsmässigt bättre med inför seminarierna och föreläsningarna.” (*student 8, kurs D*)

Under den senare delen av kursen höll studenterna fast vid sitt sätt att studera även om en student medgav att han blivit något latare allteftersom han insåg att han lagt ner mer energi än nödvändigt på studierna. En student uppgav också att hon ändrat strategi för att inte bli folkskygg. Hon satt i slutet av terminen på ett café och läste eftersom hon kände sig helt isolerad från omvärlden när hon satt hemma. Att hon just flyttat till en ny stad bidrog till känslan av isolering.

Fysiska sammankomster

Synen på sammankomster

Oavsett vilken kurs studenterna läste så varierade åsikterna kring hur viktigt de ansåg att det var med träffar. Några studenter ansåg att det berodde på kursens innehåll samt på hur kursen var upplagd om träffar var viktigt eller inte. På kurser med laborativa inslag ansåg de exempelvis att kursträffar blir mer eller mindre nödvändigt. Två studenter sa också att de tyckte att man missar en viktig del i utbildningen om man aldrig får träna på muntliga presentationer och diskussioner. Tre studenter tyckte att det gick bra att studera utan att träffas under en kortare period men att de aldrig skulle vilja läsa ett helt program på det sättet.

”Ja, det känns lite konstigt förstås, jag skulle inte vilja plugga så här hela tiden men ett halvår eller år tror jag att det funkar bra men i längden skulle det nog bli jobbigt. Framför allt, att man inte kan träffa läraren fysiskt.” (*student 10, kurs E*)

Två av studenterna tyckte att föreläsningar och träffar enbart var slöseri med tid, vilket även var ett av deras skäl till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet.

”Nej, vi har inte haft några träffar. Det tycker jag inte är några problem alls. Jag önskar inte att det skulle vara fysiska träffar heller. En av mina kursare bor här i *X-stad* och honom träffar jag ett par gånger i veckan, han är betydligt mer erfaren än vad jag är så han träffar jag, men annars har jag inget behov av att träffa de andra.” (*student 8, kurs D*)

Deltagande på sammankomster

Sex studenter läste en kurs med en eller flera kursträffar och fyra studenter läste en kurs helt utan fysiska kursträffar. Sex av studenterna erbjöds en registrerings- och introduktionsträff men fyra av dem avstod från att åka på den, främst på grund av att de tyckte det blev för dyrt.

Några månader in i kursen var det fortfarande få som deltagit på sammankomsterna, endast tre studenter. Anledningen till att studenterna inte åkte på träffarna var precis som vid registreringsträffen att de inte ansåg sig ha råd, eller att de inte tyckte att träffarna var tillräckligt bra för att prioritera att lägga tid och pengar på dem. På de kurser där träffarna var frivilliga var antalet studenter som deltog mycket litet, vilket ytterligare minskade motivationen att åka på träffarna.

”Jag tyckte det var lite synd att vi inte var så många, jag tror att vi var 8 stycken av 120. Men jag tycker introduktionen har varit jättebra och jag har fått jättemycket information och informationen går att få på våra kurssidor också.” (*student 4, kurs B*)

De studenter som hade träffar men som valde att inte åka, saknade inte träffarna och trodde inte att de skulle ha varit särskilt värdefulla.

De tre studenter som åkte på träffarna trots kostnaden ställde också höga krav på träffarnas innehåll men var nöjda med att de deltagit även om de ibland tyckte att kursträffarna kunnat organiseras på ett bättre sätt. En av studenterna sa att det socialt och motivationsmässigt varit värdefullt. Inte minst tyckte han att det varit värdefullt att få ytterligare en bild av universitetsstudier – bilden av campus, vilket på så sätt avdramatiserat även den miljön.

”Vi har haft två träffar och jag har varit på båda. Innan jag åkte, speciellt nu till andra träffen så var jag lite brydd för jag åker nattåg upp då och dräller sedan i *X-stad* i fyra timmar och sedan är det fyra timmar föreläsning och sedan tar jag nattåget hem så det är ju en kostnad på en dryg tusenlapp i alla fall. Men när jag var där så var jag glad att jag åkt dit för det var liksom pusselbitar som föll på plats och man fick en feeling som man inte fått på Internet. ... och sen har det varit kul att få träffa dem som går kursen och även kul att se hur det ser ut på universitetet. Det har ju också bidragit till att avdramatisera det hela. Har man gått där i de där korridorerna och kanske tagit en kopp kaffe i någon cafeteria där så har man kanske en bild och sätta på allt det här då. Och kul att träffa lärarna och höra dem prata, inte bara läsa vad de skriver.” (*student 6, kurs C*)

En student har varit på en av sina två träffar men det berodde på att den första träffen endast var registrering och hon tyckte att den var onödigt att resa på. Den träff hon deltog på var hon emellertid nöjd med och det mest givande tyckte hon var att få ansikten på de personer hon kommunicerat med via Internet. En student åkte inte på någon av de två kursträffar som organiserats på hennes kurs. Hon sa att hon velat åka på en av dem men sedan fått förhinder som gjorde att hon inte kunde delta. Hon läste på halvfart och det skulle organiseras fler träffar vilka hon tänkt åka på om hon fick ekonomiskt bidrag från CSN till resan, annars hade hon inte råd.

Kurskamrater

Efter några veckor på kursen upplevde sex av studenterna att det inte fanns någon ”klasskänsla” eller samhörighet. Fyra studenter ansåg å andra sidan att det fanns en gemenskap på kursen. Olika studenter upplevde klasskänslan olika även om de läste samma kurs. Av dem som upplevde samhörighet hade flera aktivt tagit kontakt med andra studenter antingen via webb, telefon eller fysiskt.

”Ja, det var lite segt i början men det var nog för att alla var lite osäkra i början så det var ju jag som tog tag i det och skrev i det där gemensamma diskussionsrummet och sen när jag väl börjat så kom fler och fler. Men det är tydligen jättemånga som haft problem med *undervisningsplattformen* och inte kunnat komma in och inte fått något lösenord men när de väl är inne så har det blivit bra gemenskap. Vi kommer överens och det är mycket diskussioner så det känns väldigt bra, det gör det.” (*student 7, kurs C*)

Efter några månader tyckte åtta av studenterna att kontakten med kurskamraterna fungerade bra och var överens om att det sociala klimatet hade stärkts en bit in i kursen men två studenter sa att det inte skett någon förändring och upplevde att samhörigheten till och med försämrats under kursens gång.

”Jag tycker nästan att samhörigheten har blivit mindre. ... det har aldrig funnits samhörighet men det såg ut till en början att det kunde bli någon form av samhörighet men sen vet jag inte, det kanske är vissa grupper där som har mer samhörighet men de kanske bor närmare varandra eller hittar varandra lättare.” (*student 5, kurs B*)

En student ansåg att kontakten fungerat bra men upplevde att det var svårt att kommunicera på Internet.

”Det är svårt att kommunicera när man är många via mejl. En säger en sak och sen kommer de andra fem, sex i min grupp med andra förslag och sedan är det någon som inte har fått mejlet så kontakten fungerar dåligt tycker jag.” (*student 8, kurs D*)

Hur studenterna värdesatte kontakt med kurskamrater varierade, vissa tyckte att kontakten med kurskamraterna var mycket viktig och andra sa att de inte hade något behov av att känna samhörighet med kurskamraterna.

”Nej, det finns ingen klasskänsla men för min del så gör inte det någonting, jag är nog mer ute efter att få studera på egen hand. Jag är inte så rysligt intresserad av gruppen eller klassen.” (*student 6, kurs C*)

I slutet av terminen tyckte alla studenterna att kommunikationen med kurskamraterna motsvarat deras behov. Hur mycket kontakt studenterna haft med sina kurskamrater varierade däremot väldigt mycket och verkade främst styras av om kursen innehållit grupparbeten och obligatoriska gruppdiskussioner eller inte. Flera av studenterna hade en aktiv kommunikation med de kurskamrater som ingick i deras studiegrupp – den gruppindelning som läraren gjort. Däremot kommunicerade de

inte med några andra av sina kurskamrater. På kurserna utan gruppindelning kommunicerade studenterna i forum som var öppna för hela kursen, även om det i dessa forum var en liten del av studenterna som var aktiva. Endast tre av studenterna hade själva initierat kommunikation med vissa utvalda kurskamrater, anledningen till urvalet var för att de bodde i närheten av varandra och på så sätt kunde träffas fysiskt. De studenter som hade en studiegrupp eller en egen initierad grupp hade mindre behov av att kommunicera med övriga kursdeltagare. Det var endast de studenter utan studiegrupp som ansåg att kommunikationen med kurskamraterna inte varit särskilt omfattande. En student uppgav att hon blivit frustrerad på grund av bristande kommunikation då hennes studiegrupp genomförde ett grupparbete. Hon upplevde att vissa inte gjorde vad de skulle och inte gick att kommunicera med. En annan student hade blivit positivt överraskad eftersom hennes grupparbete fungerade så bra, men sa samtidigt att det berodde på att hon passade så bra ihop med de andra personerna i gruppen.

”Jag tycker att det har fungerat helt okej. Det är väl lite så där halvt om halvt eftersom alla inte har tillgång till Internet varje dag och det är en tjej som har haft problem med *undervisningsplattformen*, säger hon i alla fall, och de gör att hon inte kan gå in och då har det blivit lite sista minuten eftersom vi ska göra ett gemensamt grupparbete. ... det har varit lite frustrerande ibland när man inte vet när folk läser det man skriver och man ska lämna in några dagar senare bara men det ordnade sig ju till slut.” (*student 7, kurs C*)

Lärare

Alla studenterna ansåg att kommunikationen med lärarna var mycket viktig. De såg det som en av de viktigaste faktorerna för att en distanskurs ska fungera. Bland det viktigaste var att få svar och feedback snabbt, i kombination med ett tydligt och informativt kursupplägg.

”Kommunikation mellan lärare och elever tror jag absolut är det viktigaste för om man inte kan få tag på en lärare sitter man där och har absolut ingen aning om vad som händer och sker ungefär. Så det är nog det viktigaste och sedan just det här att man kan kontakta de andra som man studerar med via mejlen.” (*student 4, kurs B*)

Det var däremot delade meningar om hur kontakten med lärarna fungerat. Sex studenter tyckte att det fungerat jättebra, de tyckte att lärarna varit synliga och snabba på att svara på frågor. En student sa att hon haft bättre kontakt med sina lärare via Internet än hon haft med lärarna på sin gymnasieutbildning. De studenter som haft regelbundna möten på Internet med lärarna uppgav även det som mycket positivt.

”Det har också fungerat bra just för att man har de här mötena. Då kan man ju direkt fråga saker och se vad de andra i kursen har för synpunkter också. Och sen går det snabbt tycker jag när man mejlar och frågar någonting så svarar de nästan på en gång.

Det har varit lite olika lärare under kursens gång och variationerna har framförallt berott på vilken lärare som varit ansvarig.” (student 2, kurs A)

Fyra studenter ansåg att kontakten varit okej men haft vissa brister. En student tyckte att feedbacken varit lite långsam. Två studenter ansåg att hur bra kommunikationen med lärarna fungerar till stor del berott på vad de själva gjort den till, att det krävts egna initiativ för att upprätthålla kommunikationen. Flera kommentarer visar på vilken osäkerhet det medfört då kontakten med lärarna inte fungerat.

”... den fungerar väl okej, gör den väl, man har ju inte så mycket kontakt med dem tyvärr och det är väl lite jobbigt. Man vet inte vad de tror och man vet inte vad de tycker och sådana där saker. ... för man ser dem inte så där jätteofta för det är bara när man är klar med allting som man hör någonting från dem och det är ju inte så personligt att de frågar hur det går och sådär. ... Jag kontaktade dem personligt i måndags och har inte fått något svar ännu (2 dagar senare). Och då sitter man bara och funderar på vad tycker de och man vet inte om det är okej och inte och sådana där saker”. (student 7, kurs C)

Den allmänna informationen från kursansvarig och lärare, om vad och när olika saker ska göras, fungerade bra för alla studenter utom en. Studenterna tyckte att scheman och uppgifter kommit ut i god tid och att lärarna följt informationen. Den student som var missnöjd var det för att lärarna inte följde den givna informationen utan med kort varsel kom med ändringar.

”... de öser på oss massa uppgifter och så, men man får ingen hjälp kan man säga. Vi får information i början av en kurs men man kan aldrig förlita sig på den för de kan ändra sig under tiden så den är väl inte den allra bästa.” (student 9, kurs D)

Studenterna var generellt mycket förstående till lärarna så till vida att de förstod att de inte kunde upprätthålla en personlig relation till alla studenter samt att de hade andra kurser som de drev parallellt. Samtidigt upplevde några studenter att lärarna antagligen inte lade ner särskilt mycket tid på distansundervisningen.

”Jo, den tycker jag väl har fungerat ganska bra. Nu var jag just på en träff som upptakt inför nästa moment och det var ju väldigt trevligt. Mellan de här två träffarna som vi haft hittills har det väl kanske varit lite, lite kontakt ... Jag inbillar mig att man kan köra den här kursen lite med vänster hand om man är rutinerad lärare vilket de verkar vara, så att det skulle ju förvåna mig om de inte gjorde det också, lite grann så där på sidan av allt annat de håller på med.” (student 6, kurs C)

Utbildningsstöd

Teknikstöd

Ingen av studenterna hade haft något stort tekniskt problem som berott på kursens upplägg och alla studenterna ansåg att deras datakunskaper varit tillräckliga för att klara av kursen. Alla studenterna fick någon form av teknikintroduktion i början av

kursen som fungerade bra eller mycket bra för alla utom en. Studenterna fick tydliga instruktioner kring registrering och inloggning på undervisningsplattformen. De problem som uppstått för några studenter handlade inte om undervisningsplattformen eller kursrelaterade dokument utan om deras egen dator eller uppkoppling.

”Vi fick användarnamn och lösen hemskickat efter introduktionen och då var det bara att logga in och så tjong så var man där, det är klart att lite fick man klicka fel innan man kom ihåg precis hur man skulle göra men det var överlag väldigt lättbegripligt och intuitivt på alla sätt och vis tycker jag.” (*student 6, kurs C*)

Den student som upplevde att teknikintroduktionen fungerade dåligt lyckades ändå logga in på undervisningsplattformen på egen hand.

”Det var lite kaotisk men man fick ju till slut begrepp om hur, vad och när, men jag hittade dit själv det var ingen tydlig information om hur det skulle fungera.” (*student 5, kurs B*)

Biblioteksstöd

De flesta studenterna använde sig av stadsbibliotek eller universitetsbibliotek beroende på vad som fanns där de bor. De studenter som använt sig av stadsbibliotek var generellt mycket positiva till hur bra det fungerat och vilken service som erbjöds, exempelvis när det handlade om att beställa hem böcker. Det var endast några få studenter som använt sig av någon bibliotekstjänst via Internet eller som ens visste om att det fanns. Å andra sidan var det endast en student som haft problem med att få tag på kurslitteratur.

”Det som är svårast med allting det är att få tag på litteratur när man inte har ett komplett bibliotek vilket det kanske vore om man bodde vid universitetet. Jag har inte satt mig in i någon Internettjänst för att låna böcker – inte för att jag är dålig på datorer men jag har inte använt de tjänsterna.” (*student 8, kurs D*)

Det var även flera studenter som sa att de köpt all kurslitteratur för att de ändå ville ha böckerna och dessutom ville slippa vara beroende av lånetiden.

Värdet för nybörjarstudenten

Nio av studenterna tyckte att kursen varit värdefull på ett personligt plan och de hoppades naturligtvis att den skulle vara till nytta även på ett yrkesmässigt plan. För tre av studenterna var kursen nödvändig eftersom den ingick i deras framtida planerade examen. För en av studenterna var kursen enbart värdefull på det personliga planet även om han önskade att den skulle kunna vara en väg till ett framtida yrke men eftersom han skulle gå tillbaka till sitt gamla arbete så visste han att han inte skulle få nytta av den där. För flera av studenterna var kursen värdefull eftersom de fått både ökade ämneskunskaper och även ökat självförtroende då de insett att de klarar av högre utbildning.

KURSANSVARIGAS ERFARENHET

Alla de fem kursansvariga⁵ hade erfarenhet av att undervisa på både reguljära utbildningar och på IT-stödda distansutbildningar inom Nätuniversitetet. Deras erfarenhet av den senare varierade, en lärare undervisade för första gången på en IT-stödd distansutbildning och de andra hade mellan två och sex års erfarenhet av IT-stödd distansundervisning. De kursansvariga lärarna undervisade olika mycket, några undervisade endast på en viss del av kursen och andra undervisade under hela kursen. Kurserna hade anordnats som distanskurser med IT-stöd under olika lång tid, vissa under flera år medan en av kurserna gavs som IT-stödd distansutbildning för första gången.

Kursupplägg

De fem kurserna hade relativt likartat kursupplägg⁶ så till vida att alla kurserna hade mycket litteratur och individuella inlämningsuppgifter utifrån litteraturen samt hementor som byggde på litteraturen. Några tydliga skillnader i kursupplägget var att tre av kurserna hade fysiska sammankomster, tre av kurserna hade lärarledda chattseminarier varje vecka, på tre av kurserna delades studenterna in i smågrupper med 4-5 studenter i varje grupp, vissa kurser hade flera gemensamma grupparbeten medan andra endast hade ett eller inte något grupparbete alls. Flera lärare hade åsikter kring hur chattseminarierna fungerade, främst kring bristerna i undervisningsformen.

”Vi har inte chatt och det beror inte på att jag är en gammal katederlärare utan jag har provat det faktiskt men det blir bara trams som jag ser det, man kan alltså inte i så korta ögonblick lämna vettiga svar, det kräver större genomarbetning helt enkelt och därför är diskussionsforumet idealiskt. Där kan jag i lugn och ro skriva ett gediget svar som alla har glädje av inte bara den som skrev frågan och det har alla accepterat.” (*kursansvarig, kurs B*)

”Hur chattarna fungerar beror lite grann på dels hur stor gruppen är och dels på sammansättningen av gruppen. Är det väldigt få studenter vilket händer ibland så blir det ingen dynamik – då blir det i princip så att jag håller en föreläsning i chatten och det är lite tungt faktiskt. Så jag är inte riktigt nöjd med det där.” (*kursansvarig, kurs A*)

Fyra av kurserna gavs även som reguljära kurser, den femte hade tidigare varit en reguljär utbildning men ges numer bara som IT-stödd distansutbildning. Kursupplägget på distansutbildningarna inom Nätuniversitetet och de reguljära utbildningarna skiljde sig i princip inte åt, det var samma kursplan, samma litteratur och till stor del samma uppgifter även om de fysiska föreläsningarna och seminarierna istället gavs över Internet på distansutbildningen.

⁵ Se utförlig beskrivning av de intervjuade kursansvariga i bilaga 1.

⁶ Se utförlig beskrivning av kurserna i bilaga 2.

Kännedom om nybörjarstudenter

Fyra av de kursansvariga lärarna kunde ta reda på vilka av deras studenter som var nybörjare men det var inget som någon av dem utnyttjade. Två av dem för att de inte ansåg att nybörjarstudenterna utmärkte sig och därmed inte såg det som något mervärde att ta reda på studenternas studiebakgrund. De ansåg snarare att det kunde medföra att de bildade sig förutfattade meningar om studenterna.

”Min uppgift är ju att försöka vara en duktig lärare och att se till så att de blir duktiga elever och lär sig någonting. Vad de sedan har för bakgrund har jag faktiskt inte intresserat mig för, snarare är det väl så att jag inte bör göra det, som jag ser det, för man blir ofta lite styrd, förväntar sig andra saker kanske än vad jag ska förvänta mig.”
(Kursansvarig, kurs B)

En av lärarna sa att hon antog att alla studenter var nybörjare inom ämnet, eftersom de läste en A-kurs, och att hon därmed inte tyckte att det påverkade så mycket vilken annan studievana de hade. Tre av lärarna sa att de upplevde att nybörjarstudenter hade andra behov än övriga men att det främst handlade om problem med studieteknik och datateknik.

”Ja, man måste nog ha lite extra resurser första veckorna tror jag, dels för tekniken och sedan för att de är ovana vid de akademiska formerna över huvud taget. Det ska vi tänka på till nästa gång. ... Datorvanan varierade, vissa satt säkert i sadeln redan från början och jag tyckte att de som hade bekantat sig med tekniken innan presterade bättre, särskilt på de inledande delkurserna.” (Kursansvarig, kurs D)

Anpassning till studenternas behov

Tre av de kursansvariga ansåg att kursen var anpassad för nybörjarstudenter medan två ansåg att det uppstått problem för nybörjarna, dels på grund av att det var mycket litteratur och dels på grund av att litteraturen var på engelska. Samtidigt vill inte lärarna sänka nivån på kursen genom att ta bort litteratur.

”Näe, det var nog lite jobbigt för nybörjarstudenterna den första delkursen. ... de tyckte det var för mycket kurslitteratur, det hade de problem med i början men det är svårt att veta hur man ska anpassa. Tendensen är att kurserna blir enklare med åren och jag vet inte. Det är liksom Skylla och Karybdis – göra kurserna för enkla eller ställa orimliga krav på studenterna. Men jag tror att kursen var lite för svår i början.” (Kursansvarig, kurs D)

Ingen av kurserna hade någon speciell introduktion för nybörjarstudenter, exempelvis i studieteknik, akademisk diskurs eller liknande. Det var å andra sidan ingen skillnad mot kursens reguljära version. Däremot gavs introduktioner i ämnet och mycket information läggs ut på hemsidan i olika dokument. På tre av de IT-stödda kurserna arrangeras emellertid en introduktions- och registreringsträff på plats. Den vänder sig

till alla studenter, inte bara nybörjarstudenter men det brukar endast komma ett fåtal studenter till introduktionsträffarna eftersom de inte är obligatoriska.

Ett problem som fördes fram är att grupperna är så blandade. Dels vad gäller tidigare studievana men även vad gäller datavana och erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Det blir därmed svårt att anpassa undervisningen till alla i gruppen.

”Vi hade drygt 30 studenter som läste kursen i höstas och några av dem går *X-programmet* och några läser den som fristående kurs vilket gör att de hade väldigt olika vana vid IT-stödd undervisning. De som läser på programmet hade läst en kurs på våren så de hade ju redan blivit vana vid det hela medan de andra kunde vara helt gröna och det märktes ju, de kände sig mer ängsliga och så vidare. Några studenter var även i slutet av sin utbildning och hade gått över från campus till IT.” (*Kursansvarig, kurs D*)

Uppföljning/personlig kontakt

Lärarna sa att de studenter som av någon anledning halkar efter vanligtvis tar kontakt med läraren själva och meddelar varför de inte kommer att lämna in uppgifter i tid. Lärarna hade också en bild av att anledningen till att studenter inte hinner med oftast beror på något vid sidan av studierna såsom familjeskäl, arbete eller liknande och mindre ofta beror på att de inte klarar av studierna. I de fall där det blivit aktuellt så har lärarna emellertid varit öppna för att hjälpa studenter att slutföra kursen i sin egen studietakt.

”... jag har en bild av att det inte är så många nybörjarstudenter som läser den här kursen utan de flesta är rutinerade och har läst flera distanskurser och är inne i sina vuxenliv och arbetar heltid och sådär så att de flesta anledningar till att folk inte hinner med är för att de har för mycket, det blir för mycket för dem och de hör i allmänhet av sig själva.” (*Kursansvarig, kurs C*)

Fördelar och nackdelar för nybörjarstudenten

Alla fem kursansvariga lärare ansåg att en IT-stödd distansutbildning kan vara en lika bra ingång till universitet och högskola som en reguljär utbildning men med vissa förbehåll eller undantag. En lärare ansåg att det beror på vilken situation i livet studenten befinner sig i. Han tyckte att det är fullvärdigt om man är lite äldre och redan skaffat sig viss livserfarenhet men vill inte rekommendera distansutbildning till unga studenter eftersom man lär sig så mycket mer genom att umgås med andra i samma situation och genom att flytta hemifrån istället för att bo kvar hemma och studera framför datorn. En lärare ansåg att studieformerna är fullt likvärdiga på A- och B-nivå men att det på högre nivå krävs av studenterna att de lär sig argumentera, diskutera och opponera i fysiska grupper. En lärare ansåg att det är likvärdigt ifall lärarna på IT-stödd distansutbildning svarar upp pedagogiskt och arbetar för att skapa dynamiska diskussioner på nätet.

Fördelarna med IT-stödd distansutbildning som nämns av de kursansvariga är dels att man kan erbjuda undervisning för en grupp som annars inte skulle kunna studera och dels att det kan vara en behaglig ingång till universitets- och högskolestudier tack vare att nybörjarstudenterna oftast blandas med äldre erfarna studenter och på så sätt lär sig vilka krav högre utbildning ställer. Den nackdel som nämns är bristen på fysisk kontakt, med allt vad det kan innebära; mindre gemenskap, färre diskussioner, svårare att se alla studenter med mera. En lärare nämnde också problemet med att få tag på litteratur, han upplevde att de studenter som bor på en universitets- eller högskoleort inte har haft några problem att få tag på litteratur medan de studenter som hänvisats till fjärrlån däremot ofta halkat efter på grund av att de inte fått tag på litteraturen i tid. Några av de kursansvariga sa att det är lättare att fånga upp nybörjares problem i en reguljär utbildning eftersom de ser studenterna tydligare.

” ... det finns ju en ängslighet på något sätt hos nybörjarstudenter innan de känner sig säkra och vet att de klarar av det här. De studenterna kan man ju möta ansikte mot ansikte och fånga upp mycket snabbare, för att jag ser dem oftare och jag märker på dem var de är och de kommer och pratar också och liksom delger mig det här bekymret. Att de inte vet om de ska klara det här och det är så mycket att läsa och jag läser så långsamt och så där. Den sortens diskussioner har jag aldrig haft med nätstudenter så det är ju på det sättet en nackdel att man inte ser varandra och träffas så ofta.” (*Kursansvarig, kurs C*)

Å andra sidan upplevde en lärare det motsatta, att hon har bättre uppsikt över studenterna på distansutbildningarna, att hon får en mer personlig relation och därmed lättare kan uppfatta om studenten har problem.

”Jag kan nog tycka att flera studenter som läser de här kurserna kommunicerar mycket både i diskussionsforum och via e-post, de kan nå mig på olika sätt och egentligen vilken tid som helst. På campus blir det ju ofta så att man träffas i klassrummet och sedan träffas man inte. Så att jag kan nog tycka att det faktiskt är bättre kontakt, mer kontakt med de nätburna studenterna. Jag tror det är lättare där också att upptäcka så klart om de har lite problem och tycker att vissa saker är jobbiga och så.” (*Kursansvarig, kurs A*)

SAMMANFATTANDE ANALYS

Nybörjarstudenterna föreställde sig att högre utbildning skulle vara på en högre nivå och med högre krav än de tidigare varit med om på gymnasiet och/eller komvux. De föreställde sig även att det skulle vara opersonligt och krävas mycket självdisciplin samt att organisationen, miljön och språkbruket skulle vara på ett visst sätt. Studenterna var redan då de påbörjade sina studier helt inställda på att fullfölja utbildningen och ”ta poängen”. Flera såg ett icke fullföljande som ett personligt misslyckande, och ansåg att eventuella problem och svårigheter som kunde uppstå i stor utsträckning berodde på dem själva.

Studenternas syn på högskole- och universitetsstudier förändrades under utbildningens gång för flertalet av studenterna. Den största förändringen var att studenterna allteftersom blev alltmer trygga med studierna när de insåg vad som krävdes samt att de klarade studier på universitets- och högskolenivå. Mot slutet av kursen hade alla studenterna en mycket positiv bild av högre utbildning. Den positiva inställningen var starkt förknippad med den egna prestationen – att de klarat av studierna.

Ingång till högre utbildning

Fyra studenter hade tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning från komvux eller gymnasiet och därmed en ganska tydlig bild av studieformen. Det har med stor sannolikhet påverkat deras anpassning och inställning till högskole- och universitetsstudier på distans. De andra studenterna förväntade sig främst att studieformen skulle fungera för dem och motsvara en reguljär utbildning.

Flera studenter hade ett tydligt motiv till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet; att de inte kunde flytta alternativt att de inte kunde studera på dagtid. Några studenter hade möjlighet att läsa en reguljär kurs men hade medvetet valt distansutbildning för att det kändes tryggare, enklare och mindre stort att kunna bo kvar hemma utan att bryta upp med kompisar, familj, fritidsaktiviteter och extrajobb. De ville inte flytta endast för att läsa en kurs utan såg kursen som ett test av ämnet, av hur det är att studera på högskola/universitet samt av om de klarar studierna. Genom att bo kvar hemma blir även misslyckandet mindre om de inte skulle klara av studierna. Även resultaten i Almqvist & Westerberg (2005) visar att nybörjarstudenter i hög utsträckning valt IT-stödd distansutbildning för att slippa bryta upp från arbete och socialt umgänge. Studieformen är således inte bara en möjlighet för dem som inte kan studera på annat sätt utan även en valmöjlighet för studenter som antagligen skulle ha studerat oavsett formen även om de kanske inte skulle ha valt att studera vid samma tidpunkt eller samma ämne. Samtidigt framstår vägen till studierna sällan som ett förstahandsval som bygger på ett förnuftigt fattat beslut. Det handlar lika ofta om att studenterna väljer bort omöjliga alternativ tills något möjligt återstår (Wästerfors, 1998). Exempelvis väljs ofta studier framför arbetslöshet, ett visst ämne väljs eftersom det är det bästa studenten blir antagen till och IT-stödd

distansutbildning väljs ofta på grund av tillfälligheter. Några studenter skulle lika gärna ha läst en reguljär utbildning om det ämne de är intresserade av funnits på den ort där de bor. Samma svar framkom i Almqvist & Westerbergs studie (2005), och det var i högre utsträckning nybörjarstudenter som sa att studieformen var ett andrahandsval alternativt att den inte hade någon betydelse alls.

Nybörjarstudenterna såg inte något hinder i att läsa en IT-stödd distansutbildning som sin första kurs. Det är intressant eftersom det motsäger resultaten från andra studier (Mårald & Westerberg, 2006; Westerberg & Mårald, 2004). Där har kursansvariga och nätstudenter med studieerfarenhet tillfrågats om de skulle rekommendera distansutbildning inom Nätuniversitetet. Deras uppfattning var i stor utsträckning att IT-stödd distansutbildning framförallt passar studenter som har vana av högre studier sedan tidigare. Den här studien visar däremot att nybörjarstudenterna själva, och i stor utsträckning även deras kursansvariga, till och med ser studieformen som en bra och fördelaktig väg in i högskole- och universitetsstudier. Detta överensstämmer också med ambitionerna att IT-stödd distansutbildning ska locka nya studerandegrupper till högre utbildning (Högskoleverket, 2005). Sju studenter ska fortsätta studera inom ramen för Nätuniversitetet då de avslutar sin nuvarande kurs, vilket är ett godkännande av studieformen i sig även om några studenter sa att de inte vill läsa ett helt program på distans. Hur representativa de intervjuade nybörjarstudenterna är för gruppen nybörjare vet vi inte, men både nybörjarstudenterna och lärarna hade i intervjustudien samma positiva erfarenhet av utbildningsformen för nybörjarstudenter.

Undervisningsformer, kurskrav, studiestrategi och egen insats

Kurserna hade relativt liknande kursupplägg så till vida att det var mycket litteratur och individuella inlämningsuppgifter samt hemtentor som byggde på litteraturen. Utifrån studenternas beskrivningar verkade kursupplägget vara ganska statiskt och undervisningen enformig men trots det var många studenter positiva till undervisningen. Den positiva inställningen kan eventuellt förklaras av att studenterna inte hade något att jämföra med samt att de till viss del var nöjda så länge de klarade de examinerande uppgifterna och tog sina poäng, alternativt att de trivdes med ett likformigt upplägg. Det studenterna dock saknade var mer chatt och mer diskussioner. Flera kursansvariga var kritiska till hur chattarna fungerat, däremot var de mycket positiva till diskussionsforumen. Det strider emot studenternas uppfattning om att diskussionsforumen ofta fungerade ganska dåligt eftersom endast vissa personer var aktiva i forumen så länge de var frivilliga.

Åsikterna om kurskraven handlade mer om vad studenterna själva hade för förutsättningar än om kursens upplägg. De studenter som studerade på heltid ansåg i högre utsträckning att kraven var låga medan de som hade flera engagemang vid sidan av studierna i högre utsträckning tyckte att kraven var för höga.

Studiestrategin förändrades för flertalet av studenterna under kursens gång så till vida att de blev bättre på att planera och organisera sina studier allteftersom de fick studieerfarenhet. Att nybörjare upplever bristen på studieerfarenhet som ett hinder, speciellt i början av kursen samt att de har problem med att planera och organisera sin studietid har andra studier också visat (Östlund, 2005). Det är även något som de kursansvariga i den här studien uppmärksammat. De ansåg att det som främst utmärkte nybörjarstudenter var bristande studieteknik. Även om studenterna blev bättre på att planera sina studier tyckte flera att studierna tog mer tid i anspråk än de hade väntat sig och att det var krävande med heltidsstudier. Även Östlund (2005) har visat att flera studenter haft en orealistisk syn på vad som krävs av heltidsstudier. Något som inte har med studieformen att göra.

Alla studenterna ansåg att de gjort så gott de kunnat under kursens gång. De studenter som läste på helfart uppskattade att de lagt ner mellan 30-50 timmar i veckan och de som läste på halvfart mellan 15-20 timmar i veckan på sina studier. Studenternas uppskattning av hur mycket tid de lade ner på studierna ökade under kursens gång, vilket kan bero på att det varit mer inlämningsuppgifter och examinerande uppgifter i slutet av kursen.

Studenterna upplevde generellt inga problem med vare sig tekniken eller att få tag på kurslitteratur. Att tekniken i stort fungerat smärtfritt för alla studenterna är ett resultat som styrks av Östlunds (2005) studie som till skillnad från flera tidigare studier (Drennan et al. 2005) visar att tekniken inte upplevs som något problem på IT-stödd distansutbildning.

Flertalet av studenterna lånade kurslitteraturen på stadsbiblioteket och få har satt sig in i någon bibliotekstjänst via Internet. Precis som i tidigare studier var det flera studenter som inte ens visste att de kunde låna böcker via Internet (Mårald & Westerberg, 2004; 2006). Studenterna tyckte att stadsbiblioteket fungerade bra och endast en student har haft problem med att få tag på litteratur. En av de kursansvariga upplevde däremot att det är stora problem för de studenter som inte bor på en högskole- eller universitetsort att få tag på litteraturen i tid.

Mötet med lärare och kurskamrater

Enligt de kursansvariga är antalet studenter som deltar på frivilliga fysiska träffar mycket litet. I den här studien har tre av sex studenter som läste kurser med fysiska träffar deltagit på sammankomsterna. Att studenterna inte åkt på träffarna beror på att det inte ansåg sig ha råd, eller att det inte tyckte att träffarna var tillräckligt bra för att prioritera att lägga tid och pengar på dem. Några av studenterna tyckte att föreläsningar och träffar enbart var slöseri med tid. De studenter som deltagit på träffarna var dock nöjda, inte minst på grund av att det gett ytterligare en bild av universitetsstudier – bilden av campus, något som bidragit till att avdramatisera den miljön. Däremot finns det inget som tyder på att studenterna i den här studien som deltagit på träffar haft mer eller bättre kontakt med sina kurskamrater än andra, men efter-

som det endast var tre studenter som deltog på träffar är det svårt att dra några slutsatser utifrån det.

Det var främst personer som själva var aktiva som upplevde klasskänsla och samhörighet på sin kurs, vilket tyder på att det krävs ett eget initiativ för att skapa samhörighet. Alla studenterna uppgav emellertid att kommunikationen med kurskamraterna motsvarat deras behov. Samtidigt var det flera som saknade den fysiska kontakten vilket visar på att kommunikationen över Internet inte kan ersätta fysisk kontakt även om den fungerar (Ingemarsson, 2002). Hur mycket kontakt studenterna har haft med sina kurskamrater har främst styrts av om studenterna delats in i mindre arbetsgrupper samt om det förekommit grupparbeten och obligatoriska gruppdiskussioner. Det var främst studenter utan studiegrupp som ansåg att kommunikationen med kurskamraterna fungerat mindre bra. Detta resultat styrks av andra studier (Rovai, 2002) som visar att indelning av distansstudenter i mindre grupper stärker studenternas kontakt och gemenskap. Flera studier har visat på hur viktigt det är att lärarna organiserar och uppmuntrar diskussioner mellan studenterna (Wännman Toresson & Östlund, 2002; Rovai, 2002). En student i den här studien medgav exempelvis att han skulle ha kunnat engagera sig mer i diskussionsforumen men avstått från det eftersom det varit frivilligt och han upplevde en viss osäkerhet. Både kursansvariga och studenter såg även det positiva i att nybörjare blandas med mer erfarna studenter i arbetsgrupper, vilket är vanligare på IT-stödda distanskurser. Nybörjarna lär sig på så sätt ”det akademiska språket” och vilka krav som ställs av de mer erfarna kurskamraterna.

Alla studenterna har värderat kontakten med lärarna väldigt högt, vilket är ett resultat som även framkommit i tidigare studier (Mårald & Westerberg, 2004; 2006). Det råder däremot delade meningar kring hur kontakten med lärarna har fungerat. Vissa studenter och även vissa kursansvariga ansåg att de var lättare att få en personlig kontakt på en IT-stödd distansutbildning medan andra tvärtom ansåg att kontakten mellan lärare och studenter på en reguljär utbildning var betydligt bättre. Flera kommentarer visade på vilken osäkerhet det medför om kontakten med lärarna inte fungerar. Det är något som kommit fram även i andra studier (Östlund, 2005; Wännman Toresson & Östlund, 2002). Nybörjare vet inte vilken nivå universitetsstudier ligger på och de upplever en osäkerhet kring om den egna prestationen är tillräcklig. Det studenterna tyckte var allra viktigast var att få snabb och utförlig feedback av lärarna, vilket också framkommit i andra studier (Dafgård, 2002; Wännman Toresson & Östlund, 2002). Detta stärks av att de studenter som läst kurser där lärarna varit snabba med att ge svar och instruktioner var mycket nöjda med kursen som helhet. Studenterna var generellt mycket förstående till att lärarna inte kunde upprätthålla en personlig relation till alla studenter samt att lärarna hade andra kurser som de drev parallellt. Trots det upplevde några studenter att lärarna inte lade ner särskilt mycket tid på distansundervisningen. Denna åsikt framfördes även av flera studenter i Almqvist & Westerbergs studie 2005.

Vid en jämförelse mellan studenter som läste samma kurs visar det sig att studenterna i flera fall hade olika uppfattning om kursen. Där åsikterna främst gick isär var på frågor kring hur kommunikationen med lärarna och med kurskamraterna fungerat samt på frågor som rörde kurskraven. Hur studenterna upplevde dessa faktorer handlade i stor utsträckning om vad de haft för föreställning om högre utbildning samt på hur aktiva de själva var på kursen och i mindre utsträckning om hur kursen var upplagd. Intressant är att studenternas åsikt skiljde sig mest åt i början av kursen för att vid den sista intervjun vara relativt överensstämmande. Orsaken till att studenternas åsikter närmade sig varandra skulle delvis kunna förklaras av att de anpassat sig till en viss akademisk kultur och gemensam syn inom kursen.

Värdet/Nyttan med utbildningen

Kursen har haft ett stort personligt värde för studenterna, dels för att de fått ämneskunskaper men även på grund av att de fått ökat självförtroende då de insett att de klarar av högre utbildning. Studenterna upplevde det som väldigt befriande när de insåg att de klarade av de examinerande uppgifterna, vilket tyder på att det kan vara extra viktigt med löpande examination under utbildningens gång för att behålla nybörjarstudenter på kurserna och att tidigt ge dem den trygghet det innebär att klara av examinerande uppgifter. Andra studier har visat att det är mycket viktigt med kontinuerlig kunskapskontroll och resultatfeedback, främst under första året för att nybörjarstudenter inte ska avbryta sina studier (Bryngfors & Barmen, 2003; Nelsson 2004).

Passar IT-stödd distansutbildning alla?

Man kan ställa frågan om IT-stödd distansutbildning är en bra studieform för alla studenter. En av de kursansvariga i den här studien tyckte exempelvis att ungdomar bör flytta hemifrån och leva studentliv istället för att bo kvar hemma och studera framför datorn. Han vill därför enbart rekommendera studieformen till lite äldre studenter med livserfarenhet. Den här studien visar å andra sidan att flera av nybörjarna valt en IT-stödd distansutbildning för att de inte ville lämna tryggheten hemma eller för att de inte kunnat studera på annan ort. Valet att stanna på orten har vissa gjort redan under gymnasiet och/eller komvux. Några har dessutom planerat att läsa hela sin utbildning inom Nätuniversitetet vilket innebär att de inte kommer få någon erfarenhet av campusbaserad undervisning alls.

En annan kursansvarig ansåg att distansutbildning är fullt likvärdig med reguljär utbildning på A- och B-nivå men att det på högre nivå krävs av studenterna att de lär sig argumentera, diskutera och opponera i fysiska grupper. Två av studenterna i den här studien ser det inte på samma sätt utan kommer eventuellt att byta ämne just på grund av att de högre kurserna inte ges i distansform. Studenterna själva vill inte läsa i någon annan form och framförallt så vill de inte flytta.

Den här studien visar också att studieformen kan vara problematisk för personer med läs- och skrivsvårigheter, eftersom studieformen bygger ännu mer på läs- och

skrivförmåga än vad reguljär utbildning gör. En av studenterna i studien upplevde även en känsla av isolering och utanförskap eftersom hon inte tyckte att kommunikationen på kursen fungerade särskilt bra i kombination med att hon just flyttat till en ny stad och inte hade något fungerande socialt nätverk omkring sig.

Även om de kursansvariga i princip tycker att IT-stödd distansutbildning är en fungerande ingång till högre utbildning för nybörjarstudenter upplevde de att nybörjarna kunde ha problem i början av kursen. De studenter som hade erfarenhet av studieformen presterade exempelvis bättre på de inledande delkurserna vilket främst berodde på nybörjarnas bristande studieteknik.

Sammanfattande resultat

- Både nybörjarstudenterna och deras kursansvariga ansåg att IT-stödd distansutbildning är en väl fungerande ingång till högre utbildning även om de kursansvariga hade vissa förbehåll.
- Studenternas syn på högre utbildning förändrades under kursens gång, största förändringen var att studenterna allteftersom blev trygga med studierna när de insåg att de klarade av studier på universitets- och högskolenivå.
- Flera studenter såg studieformen som en bra ingång för att testa om de klarade av en högre utbildning. Det var tryggare och enklare att kunna bo kvar hemma utan att bryta upp med familj och socialt umgänge under sin första kurs.
- De problem nybörjarstudenterna i första hand upplevde var osäkerhet och bristande studieteknik i början av kursen. Även de kursansvariga såg otillräcklig studieteknik som ett problem för nybörjarstudenter.
- Det är viktigt för studenterna med snabb och utförlig feedback. De studenter som läst kurser där lärarna varit tillgängliga och snabba med feedback var mycket nöjda med kursen som helhet.
- Studenterna var mycket inspirerade att fullfölja kursen och att ”ta poängen”, allt annat vore ett personligt misslyckande.

REFERENSER

- Almqvist Lisa & Westerberg Pernilla (2005) *Fokusgruppsmetoden i nätmiljö*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Bryngfors Leif & Barmen Gerhard (2003) The LTH Program – A structured introductory process to improve first-year students performance and learning. *NASPA Journal*, Vol. 40, No. 4.
- Dafgård Lena (2002) En aktiv distansstuderande i centrum. I: Gisselberg, Margareta (red): *Distanslärare och distanslärande: En antologi*. Distansutbildningsmyndigheten, Rapport 6:2002. Härnösand.
- Drennan Judy, Kennedy Jessica & Pisarski Anne (2005) Factors affecting student attitudes toward flexible online learning in management education. *The Journal of Educational Research*, Vol. 98, No. 6.
- Högskoleverket (2005) *Uppföljning av Sveriges Nätuniversitet – slutrapport 2: tillgänglighet, rekrytering och extra ersättning*. Rapport 2005:49.
- Ingemarsson Ingemar (2002) Teknik kan aldrig ersätta fysisk närhet. Borg, Christian (red) *Vetenskaparnas visioner: Elva samtal om framtidens studier och undervisning i högskolan*. Distansutbildningsmyndigheten. Härnösand. Rapport 4:2002.
- Mårald Gunilla & Westerberg Pernilla (2004) *IT-stödd distansutbildning inom medicin och vård, höstterminen 2003 – ur studenternas perspektiv*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Mårald Gunilla & Westerberg Pernilla (2006) *IT-stödd distansutbildning inom naturvetenskap och teknik, höstterminen 2004 – ur studenternas perspektiv*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Nelsson Olof (2004) *Första året. Nybörjarna och deras erfarenheter av Lunds universitet*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, Lund. Rapport 2004:224.
- Rovai Alfred, P. (2002) Building sense of community at a distance. *International review of research in open and distance learning*. ISSN: 1492-2831.
- Westerberg Pernilla & Mårald Gunilla (2004) *Nätuniversitetet och IT-stödd distansutbildning. Attityder och erfarenheter hos prefekter, kursansvariga och studenter*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Wilcox Paula et al. (2005) *It was nothing to do with the university, it was just the people: the role of social support in the first-year experience of higher education*. *Studies in Higher Education*, Vol. 30, No. 6.
- Wännman Toresson Gunnel & Berit Östlund (2002) Ny roll, ny kompetens för distansläraren. I: Gisselberg, Margareta (red): *Distanslärare och distanslärande: En antologi*. Distansutbildningsmyndigheten, Härnösand. Rapport 6:2002.
- Wästerfors David (1998) *Studiestarten som ett äventyr. Rationalitet, slump och nödvändighet inför högskolestudierna*. StudS, Högskoleverket, Stockholm. Arbetsrapport 5.
- Östlund Berit (2005) *Stress, disruption and community – Adult learners experiences of obstacles and opportunities in distance education*. Department of Child and Youth Education, Special Education and Counselling, Umeå University.

Bilaga 1. Intervjudeltagare – studenter & kursansvariga

Kurs A Helfart Inga träffar	Student 1	<i>Man 28 år, lever tillsammans med annan vuxen, var studerande⁷ innan han påbörjade studierna, läser på helfart och arbetar extra ibland.</i>
	Student 2	<i>Kvinna 23 år, lever tillsammans med annan vuxen, var studerande innan hon påbörjade studierna, läser på helfart och arbetar extra ibland.</i>
	Kursansvarig	<i>Kvinna, undervisade på halva kursen, hade flera års erfarenhet av undervisning på både IT-stödd distansutbildning och reguljär utbildning.</i>
Kurs B Helfart 1 träff	Student 3	<i>Kvinna 23 år, lever tillsammans med annan vuxen, arbetade innan hon påbörjade studierna, läser på helfart utan sysselsättning vid sidan.</i>
	Student 4	<i>Kvinna 23 år, lever ensam, arbetade innan hon påbörjade studierna, läser på helfart och arbetar extra ibland.</i>
	Student 5	<i>Kvinna 32 år, lever tillsammans med annan vuxen och barn, var arbetsökande innan hon påbörjade studierna, läser på helfart (bytte efter halva kursen till halvfart) och arbetar extra ibland.</i>
	Kursansvarig	<i>Man, undervisade ensam på hela kursen, hade flera års erfarenhet av undervisning på både IT-stödd distansutbildning och reguljär utbildning.</i>
Kurs C Halvfart Flera träffar	Student 6	<i>Man 38 år, lever ensam med barn, arbetade innan han påbörjade studierna, läser den här kursen på halvfart men läser fler IT-stödda distansutbildningar parallellt.</i>
	Student 7	<i>Kvinna 24 år, lever tillsammans med annan vuxen, var studerande innan hon påbörjade studierna, läser på halvfart utan sysselsättning vid sidan.</i>
	Kursansvarig	<i>Kvinna, undervisade på en fjärdedel av kursen, hade flera års erfarenhet av undervisning på både IT-stödd distansutbildning och reguljär utbildning.</i>
Kurs D Helfart Inga träffar	Student 8	<i>Man 30 år, lever tillsammans med annan vuxen och barn, arbetade innan han påbörjade studierna, läser på helfart och arbetar samtidigt.</i>
	Student 9	<i>Kvinna 26 år lever tillsammans med annan vuxen, arbetade innan hon påbörjade studierna, läser på helfart utan sysselsättning vid sidan.</i>
	Kursansvarig	<i>Man, undervisade tillsammans med tre andra lärare under hela kursen, hade ingen tidigare erfarenhet av undervisning på IT-stödd distansutbildning men lång erfarenhet av reguljär utbildning.</i>
Kurs E Helfart Flera träffar	Student 10	<i>Kvinna 20 år, lever tillsammans med annan vuxen, var studerande innan hon påbörjade studierna, läser på helfart utan sysselsättning vid sidan.</i>
	Kursansvarig	<i>Kvinna, undervisade tillsammans med andra lärare på halva kursen, hade flera års erfarenhet av undervisning på både IT-stödd distansutbildning och reguljär utbildning.</i>

⁷ Studerande innebär, gymnasie- eller komvuxstudier.

Bilaga 2. Beskrivning av kurserna

Kurs A

A-kurs 20p, helfart

Sammankomster = 0

Undervisningsformer = Individuella inlämningsuppgifter, grupparbeten, frivilliga lärarledda chattmöten varje vecka, frivilligt diskussionsforum, föreläsningsanteckningar läggs ut på webben

Examination = hemtentor och godkända inlämningsuppgifter

Antal studenter = Cirka 10 studenter

Övrigt = Kursen har delats in i smågrupper, studenterna positiva till information och kommunikation med lärarna, en student tycker att det varit för mycket kurslitteratur

Kurs B

A-kurs 20p, helfart & halvfart

Sammankomster = 1 introduktionsträff

Undervisningsformer = Individuella inlämningsuppgifter, frivilligt diskussionsforum

Examination = hemtentor och godkända inlämningsuppgifter

Antal studenter = Cirka 20 studenter

Övrigt = Kursen har inte delats in i smågrupper, studenter positiva till snabba svar från lärarna och bra information, två studenter tycker att upplägget varit enformigt och att det varit väl mycket kurslitteratur, en student önskar att det hade varit chatt-diskussioner

Kurs C

A-kurs 20p, halvfart

Sammankomster = 4

Undervisningsformer = Individuella inlämningsuppgifter, gruppdiskussioner på nätet och grupparbeten utifrån litteraturen, fysiska föreläsningar på träffarna

Examination = hemtentor och godkända inlämningsuppgifter

Antal studenter = Ingen uppgift

Övrigt = Kursen har delats in i smågrupper, studenterna är positiva till snabba svar från lärarna och bra information men anser att kursupplägget är enformigt

Kurs D

A-kurs 20p, helfart

Sammankomster = 0

Undervisningsformer = Lärarledda gruppseminarier via Marratech, föreläsningar via Marratech, grupparbeten, individuella inlämningsuppgifter, frivilligt diskussionsforum

Examination = Hemtentor

Antal studenter = Cirka 30

Övrigt = Kursen har delats in i smågrupper, det är första gången kursen ges som distanskurs med IT-stöd

Kurs E

A-kurs 20p, helfart

Sammankomster = 2

Undervisningsformer = Chattseminarier, fysiska föreläsningar på kursträffarna, fysiska exkursioner, individuella inlämningsuppgifter

Examination = hemtentor och en salstenta

Antal studenter = Cirka 50

Övrigt = Kursen har inte delats in i smågrupper, student önskar mer seminarier och anser att det varit ganska lite kontakt med kurskamraterna, positiv till snabba svar från lärarna

Bilaga 3. Intervjufrågor till studenter

Bakgrundsfrågor

1. När är du född?
2. Var bor du – ange stad/ort och kommun?
3. Är du född i Sverige/alternativt när kom du till Sverige?
4. Lever du ensam eller tillsammans med andra? (*barn/vuxna/sambo*)
5. Ange namn på den kurs du deltar i ht 05 samt det lärosäte som ger kursen?
6. Vilken var din huvudsakliga sysselsättning innan du påbörjade dina studier ht 05?
(*Arbetsökande, Förvärsarbetande, Föräldraledig, Sjukskriven, Studerande, Annat*)
7. Är du studerande på heltid/alternativt vad är din huvudsakliga sysselsättning vid sidan av studierna?

Intervjutillfälle 1

1. Vilket är ditt/dina främsta motiv till att läsa höstens kurs?
2. Vad hade du för föreställning om att läsa på högskola/universitet?
3. Hur har mötet med universitetet varit?
4. Vad hade du för föreställning om distansutbildning inom Nätuniversitetet?
5. Hade det någon betydelse för dig att kursen gick på distans med IT-stöd?
6. Vad hade du för förväntningar på den här kursen?
7. Hur upplever du kursen?
8. Har ni haft någon fysisk träff?
9. Hur upplevde du den alternativt hur upplever du att det inte varit någon fysisk träff?
10. Finns det någon klasskänsla, gemenskap - samhörighet
11. Hur har teknikintroduktionen fungerat?
12. Har du någon studiestrategi för när/hur du ska studera?
13. Är det något annat som du tänkt på eller reagerat på kring kursen?

Intervjutillfälle 2

1. Är du fortfarande kvar på kursen? Om inte varför har du avbrutit dina studier?
2. Har din syn på att läsa vid universitet/högskola förändrats en bit in i terminen?
3. Har din syn på att läsa en IT-stödd distansutbildning förändrats en bit in på kursen?
4. Har din syn på kursen förändrats en bit in på kursen?
5. Vad tycker du om undervisningsformerna? Hur tycker du kurswebben fungerar?
6. Hur ser du på kursens krav?

7. Vad tycker du om de examinerande uppgifterna på kursen?
8. Har ni haft några fysiska träffar en bit in på kursen – hur upplevde du den/de, alternativt hur upplever du att det inte varit någon fysisk träff?
9. Hur fungerar kontakterna med kurskamraterna och hur viktigt är det?
10. Hur fungerar kontakterna med lärarna och hur viktigt är det?
11. Har du haft några tekniska problem – hur löste du dem?
12. Hur fungerar biblioteksstödet?
13. Hur går det att kombinera studierna med familj, arbete, fritid?
14. Har din studiestrategi förändrats under kursens gång?
15. Hur motiverad är du att fortsätta kursen?
16. Är det något annat som du tänkt på eller reagerat på kring kursen?

Intervjutillfälle 3

1. Har du slutfört kursen? Alternativt har du tänkt slutföra kursen?
2. Hur ser du nu på att ha börjat läsa på universitet/högskola? Har du ändrat inställning? I så fall hur och varför?
3. Med facit i hand – Vad anser du om studieformen IT-stödd distansutbildning? Är det något du saknar? Hade något kunnat göras annorlunda?
4. Vilka faktorer tycker du är de viktigaste för att en IT-stödd distansutbildning ska fungera?
5. Skulle du rekommendera andra nybörjare att läsa en distansutbildning inom Nät-universitetet? Alternativt anser du att det vore bättre att börja med en reguljär utbildning för att vänja sig vid att läsa på universitet/högskola?
6. Ska du fortsätta studera? I vilken form och varför?
7. Har kursen varit värdefull för dig på ett personligt plan/yrkesmässigt plan?
8. Hur vill du beskriva ditt eget engagemang på kursen? Hur mycket tid och energi har du lagt ner?
9. Hur många av de fysiska träffar som anordnats har du deltagit på? Varför har du deltagit/varför inte?
10. Hur har kommunikationen med kurskamraterna fungerat? Har det motsvarat ditt behov av kontakt och kommunikation? Har du kommunicerat mer med vissa än med andra – vad har i så fall avgjort vilka du kommunicerat med?
11. Hur upplever du att kontakten med lärarna fungerat? Har det motsvarat ditt behov av kontakt och kommunikation?
12. Har du förändrat din studiestrategi under kursens gång? På vilket sätt?
13. Är det något annat som du tänkt på eller reagerat på kring kursen?

Bilaga 4. Intervjufrågor till kursansvariga

1. Undervisar du både på distansutbildningar och på reguljära utbildningar?
2. Hur länge har du undervisat på distansutbildning inom Nätuniversitetet?
3. Hur stor del av undervisningen på kurs X ansvarar du för?
4. Hur är kursen uppbyggd – undervisningsformer, fysiska träffar etc.?
5. Ges kurs X även som reguljär utbildning? Vilka är skillnaderna/likheterna i upplägget på distansutbildningen och distansutbildningen?
6. Hur många studenter läste/läser kursen X?
7. Vet du om att du har/hade nybörjarstudenter på kursen X och vilka dessa är? Upplever du i så fall att nybörjarstudenterna har andra behov än övriga studenter?
8. Anser du att kurs X är anpassad för att nybörjarstudenter ska klara av den? Gör det något särskilt för att nybörjarstudenterna ska komma in i studierna?
9. Tar du/övriga lärare personlig kontakt med studenterna om du märker att de inte följer med i tempot och lämnar uppgifter i tid?
10. Anser du att en IT-stödd distansutbildning är en lika bra ingång till högre utbildning som en reguljär utbildning? Ser du några fördelar/nackdelar med de olika formerna för nybörjarstudenter?
11. Är det något annat som du tänkt på eller reagerat på när det gäller nybörjarstudenter och distansutbildning inom Nätuniversitetet?